

Täysistunto

Keskiviikko 23.11.2022 klo 14.02—22.34

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 298/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro näyttää puuttuvan. — Edustaja Virta, poissa. Edustaja Juvonen, olkaa hyvä. — Siis ministeri Kiuru oli poissa myös.

Keskustelu

16.27 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa puhemies! Oliko ministeri sieltä tulossa? [Eduskunnasta: Ei ole nyt paikalla!] — Pieni hetki.

Kiitos, puhemies! Tuli niin yllättäen nyt ensimmäinen puheenvuoro tänne pönttöön. Olin kyllä kaivannut, että ministeri Kiuru olisi ollut paikalla. Kyllä niin iso asia on nyt täällä käsittelyssä. Pitkään on puhuttu, kauan valmisteltu, kauan odotettu liittyen henkilöstömitoitukseen — ja nyt siihen, että tätä henkilöstömitoitusta ei saatetakaan siten voimaan kuin hallitus alun perin meille lupasi. Eli 1.4.2023 piti olla 0,7 työntekijää vanhustenhoidon yksiköissä. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hoitajamitoituksen voimaantuloa siirretään ja porrastetaan siten, että 1.4.2023 alkaen vähimmäismitoitus on 0,65 ja 1.12.2023 alkaen vähimmäismitoitus on 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Tämä 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen saavuttaminen edellyttää noin 3 400 henkilötyövuoden lisäystä.

Arvoisa puhemies! Nythän on paljastunut se totuus, ettei alkuperäinen hallituksen lupama tason 0,7 hoitajamitoitus tule toteutumaan 1.4.2023, ja sehän oli jo selvää silloin, kun alkuperäistä lakia säädettiin. Hallitus haluaa sen myöntää vasta nyt. Kysymyksessä oli aprillipila, joka itse asiassa toteutui hieman aikaisemmin. Alkuperäisen hallituksen esityksen tavoite oli parantaa vanhuspalveluita ja vanhusten saamaa hoitoa. Käytännössä tilanne, jossa hoitajamitoitusta on nostettu, on kuitenkin johtanut siihen, että mitoituksen piirissä oleviin palveluihin pääsy on vaikeutunut, koska hallitukselta ei ole löytynyt rahaa mitoituksen edellyttämän lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Esityksen perusteluissa mitoituksen viivästymistä on selitetty seuraavin perustein, jotka ovat mielestäni todella omituisia ja ontuvia. Vaikuttaa sille, että hallitus ei olisi tiennyt,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

mitä vaikutuksia tällä henkilöstömitoituksen nostamisella olisi ollut. Hallitus on selittänyt sitä, mistä syystä tämä mitoitus ei tule toteutumaan huhtikuussa, muun muassa näin:

Koronapandemia — alkuperäinen hoitajamitoitusta koskeva laki hyväksyttiin kesäkuussa 2020, ja koronapandemia oli tällöin varmasti kaikilla jo tiedossa. Ei ole ennakoimaton tilanne tämän asian kannalta aavistaa, että myös korona voi siellä olla. [Toimi Kankaanniemi: Täysin selvä!]

Hoitajien työtaistelu — hallitus olisi omilla toimillaan voinut vaikuttaa työtaistelun nopeampaan päättymiseen antamalla kunnille ja hyvinvointialueille riittävän rahoituksen, jotta hoitajien palkkoja olisi voitu nostaa.

Hyvinvointialueuudistus — hallituksen oma päätös oli, että mikäli hyvinvointialueita olisi asiantuntijoiden ehdottama, selvästi nykyistä pienempi määrä, 6—12, hoitajien palkkoihin olisi merkittävästi nykyistä enemmän rahaa käytettävissä, kun hallinnon pyörittäminen söisi pienemmän osan kokonaispotista.

Keskeiset ongelmat alun perin olivat ja yhä edelleen ovat 1) hoitajapula ja 2) rahapula, ja kumpaankaan näistä tämä esitys ei tuo ratkaisua. Ja niin kauan kuin hoitajien palkkaamiseen ei osoiteta hyvinvointialueille lisää rahaa, kyse on nollasummapelistä, jossa hoitajien lisääminen mitoituksen alaisiin vanhuspalveluihin tarkoittaa hoitajien vähentämistä jostakin muualta.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys osoittaa kyllä hallituksen epäonnistumisen vanhuspalvelujen parantamisessa, kun lisää rahaa ei haluta käyttää eikä edes mitoituksen kiertäminen onnistunut. Nyt sitä pitää siirtää seuraavan hallituskauden puolelle.

Arvoisa puhemies! Vielä, kun tuossa kuulin, että tämä esitys tulee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan: Muun muassa Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on katsonut lausunnossaan, että perusteluissa tulisi arvioida ehdotettua muutosta perusoikeuksien heikennyksiellön kannalta ja että tämän kysymyksen osalta tämä esitys tulisi saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Kun oikeusasiamies toteaa täällä, että tämä esitys tulisi lähettää myös perustuslakivaliokuntaan, niin miten tässä voidaan nyt toimia? Onko mahdollista, että tulisi täällä yhteinen ajatus siitä, että tämä voisi mennä myös perustuslakivaliokuntaan, jos oikeusasiamies on näin kommentoinut? [Toimi Kankaanniemi: Se on salin asia!] — Salin asia. Elikkä tekisi mieli esittää ja ehdottaa, että tämä menisi myös perustuslakivaliokuntaan.

Edustaja Lindén, katsoitte siellä ja olette sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Mille tämä ehdotus kuulostaa, että lähettäisimme tämän myös perustuslakivaliokuntaan arvioitavaksi? Onko tässä kriteerejä siihen? En vielä tee esitystä, mutta jätän pohdittavaksi. [Toimi Kankaanniemi: Saataisiin ennakkotapaus ainakin!] — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt on ministeri paikalla. Myöhästymisestä huolimatta myönnetään nyt sitten esittelypuheenvuoro. — Olkaa hyvä.

16.33 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vielä käyttää puheenvuoro. Katsoin netistä tuota lähetystä, ja sehän meni niin nopeasti, tuo äskeinen, että ei ollut mitään tehtävissä, kun olin pari minuuttia myöhässä. Mutta kuulin tässä jo Juvosen alkupuheenvuoron, ja siltä osin se liittyyneen tähän asiaan. [Toimi Kankaanniemi: Hyvä puheenvuoro olikin!] Eli käydään läpi esitystä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

Henkilöstöresurssien lisääminen ja toimijoita velvoittavan numeerisen vähimmäismitoituksen säätäminen todettiin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa välttämättömäksi hoidon laatua heikentävien ja asiakasturvallisuutta vaarantavien puutteiden vuoksi — tästä käytiin myös pitkä kansalaiskeskustelu. Henkilöstömitoitusta koskeva säännös säädettiin tulevaksi voimaan täysimääräisesti 1.4. tulevaa vuotta, jolloin päättyy siirtymäaika, ja näin sitten kunnilla ja kuntayhtymillä sekä palveluntuottajilla on ollut mahdollisuus tällä siirtymäajalla varautua henkilöstön lisäämiseen jo pitkän aikaa. Siirtymäajan jälkeen mitoituksen tulee olla 0,7 työntekijää asiakasta kohden.

Henkilöstön määrää on pystytty lain voimaantulon jälkeen lisäämään toimintayksiköissä lähes lain edellyttämällä tavalla. Toukokuussa tehdyn seurannan mukaan tarvitaan 3 400 henkilön työpanos lisää, jotta 0,7:n mitoitus saavutetaan. Puoli vuotta aikaisemmin, edellisen vuoden marraskuussa, tehdyn arvion mukaan työpanosta olisi tarvittu 5 200 henkilön verran.

Lain valmistelun ja säätämisen jälkeen toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka ovat vaikeuttaneet ja hidastaneet henkilöstömitoituksen täysimääräistä toteuttamista. Niiden seurauksena 0,7 työntekijän mitoitusta ei ole mahdollista saavuttaa aivan kaikissa toimintayksiköissä säädettyyn määräaikaan mennessä. Erityisesti lain eduskuntakäsittelyn aikana käynnistynyt pandemia on vaikuttanut merkittävästi henkilöstön saatavuuteen ja toimintayksiköiden rekrytointimahdollisuuksiin. Henkilöstön sairastumiset ja altistumiset virukselle ovat aiheuttaneet vajausta henkilöstössä koko pandemian ajan, jolloin resurssien lisääminen yhdessä järjestelmän osassa on ollut vaikeaa. Toiminnan organisoiminen asiakkaiden suojaamiseksi tartunnoilta, muun muassa ryhmätoimintojen keskeyttäminen ja asiakkaiden toimintakyvyn ylläpitäminen yksilökohtaisin toimin, kuormitti henkilöstöresurssia. Lisäksi asiakkaiden koronatartunnat hoidetaan pääsääntöisesti toimintayksiköissä, jolloin siihen on sitoutunut huomattavasti henkilöstön työaika. Samoin ympärivuorokautisen hoidon asiakkaat on rokotettu omissa yksiköissään.

Kevästä 22 alkaen pitkälle syksyyn jatkunut epävaka työmarkkinatilanne keskeisten työntekijäjärjestöjen osalta on myös osaltaan vaikuttanut henkilöstön saatavuuteen. Lisäksi hyvinvointialueiden toiminnan valmistelu vuoden 22 aikana on työllistänyt kuntien sote-henkilöstöä ja hidastanut edelleen lain voimaantuloa.

Osin edellä mainituista toimeenpano vaikeuttaneista tekijöistä johtuen henkilöstömitoituksen toimeenpano on yhä kesken eikä kaikkia lainsäädäntöön sisältyviä mahdollisuuksia henkilöstörakenteen monipuolistamiseen ole ehditty käyttää. Lähihoitajien ja sairaanhoitajien lisäksi asiakkaiden tarpeisiin voidaan vastata monien muiden sote-ammattilaisten osaamisella, ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämiseen voidaan hyödyntää myös muita kuin sote-ammattilaisia, esimerkiksi liikunta-, kulttuuri- ja taidealan ammattilaisia. Näiden osuus henkilöstöstä on kuitenkin vieläkin varsin pieni. Välilliseen työhön, kuten siivoukseen sekä ruoka- ja pyykkihuoltoon, tulee pääsääntöisesti varata erillinen henkilöstö. Näin ei vielä kaikilta osin ole.

Arvoisa puhemies! Edellä mainituista syistä vähintään 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen toteuttaminen on ollut sosiaali- ja terveystieteissä ministerityöryhmässä keskustelussa. Sen johdosta henkilöstömitoituksen täysimääräisen toimeenpanon lykkääminen on päätetty tehdä tuossa ministeriryhmän kokouksessa tämän syksyn alkupuolella.

Koulutuspaikkojen lisäämisen vaikutusten odotetaan näkyvän työvoimassa vuodesta 23 alkaen. Nimittäin vuosina 20—21 lähihoitajaopiskelijoiden määrää on lisätty noin tuhannella. Lähihoitajien aloituspaikkalisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 23 tutkintomäärissä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

Koulutuspaikkojen lisäämistä jatketaan edelleen. Mitoituslainsäädännön yhteydessä on päätetty yhteensä 5 000 uuden lähihoitajan kouluttamisesta. Myös sairaanhoitajatutkintoa suorittavien määrää on lisätty kaikkiaan noin tuhannella vuosina 20—22. Sairaanhoitajakoulutuksen aloituspaikkalisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 24 tutkintomäärissä, mutta osa opiskelijoista alkaa työskennellä jo opiskeluaikana.

Myös hoiva-avustajien määrää on mahdollista merkittävästi lisätä toimintayksiköissä. Vuoden 23 talousarviota koskevista hallituksen neuvotteluissa varattiin määrärahat 2 500 hoiva-avustajan kouluttamiseksi vuosina 22—25. Valmistelussa on arvioitu, että ensimmäiset hoiva-avustajien koulutuslisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 23 aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tuo mukanaan isommat järjestäjät ja tuotantoalueet, minkä johdosta myös parempi henkilöstösuunnittelu ja varahenkilöstöjärjestelmien kehittäminen ovat edessä. Näiltä osin on sanottava, että tekemistä vielä kyllä riittää.

Arvoisa puhemies! Näin nyt sitten esitetään tässä käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä: hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen voimaantulon porrastamista ehdotetaan siis tehtäväksi vuonna 23 siten, että 1.4.23 alkaen vähimmäismitoitus olisi 0,65 ja 1.12.23 alkaen 0,7 työntekijää asiakasta kohti. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelypuheenvuorosta. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

16.40 Merja Kyllönen vas: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille. Niin kuin aina sanotaan, viisas ottaa rukkaset kouraan ja tekee muutoksia siinä vaiheessa, kun huomataan, että ei pysytä siinä aikataulussa, mitä alun perin on pohdiskeltu ja arvioitu. Näen, että porrastus on erittäin fiksua tässä tilanteessa, jossa me tiedetään, että kaikki toimintayksiköt eivät pysty vastaamaan lainsäädännön haasteeseen.

Tänä päivänä pyysin puheenvuoron lähinnä siksi, että ikääntyneessä Suomessa me tarvitsemme paljon monenlaisia toimenpiteitä. Pelkästään mitoitukset, mittaritot ja muut määreet eivät tule ratkaisemaan meidän tulevaisuuttamme, vaan kokonaisvaltaisesti ikäihmisten hoitoa on tarkasteltava uudesta kulmasta ja ennen kaikkea ehkä siitä näkökulmasta, miten jatkossa meidän asumispalvelumme kehittyvät, miten kunnat kykenevät hyvinvointialueiden kanssa rakentamaan uudenlaisia toimintamalleja, jotta myöskin kuntoutus, ihmisten hyvinvointi ja voimavarat tullaan valjastamaan yhteiseksi hyväksi niin, että jokainen olisi ikääntyessään entistä paremmassa kunnossa. Ei sillä tavoitteella, että me jokainen maattaisiin sängyn pohjalla odottamassa kuolemaa, joka meidät sitten vapauttaisi kivuista, särystä ja vaivoista, vaan niin, että me oltaisiin myöskin ikääntyessämme aktiivinen osa suomalaista yhteiskuntaa ja voitaisiin antaa yhteisen osaamisen — arvokkaan osaamisen — panosta myöskin siinä elämänvaiheessa, jossa varsinainen työura on lävitse käyty.

Henkilöstön työhyvinvoinnin on meidän koko sote-alalla mutta erityisesti vanhustenhoidossa ja -hoivassa oltava kyllä hyvän ohjauksen, työskentelyn ja kehittämisen alla, koska palautetta tulee valtavan paljon siitä, että esimerkiksi oman työn kehittämiseen, työvuorojärjestelyihin ja johtamisen kehittämiseen ei tänä päivänä pääse osalliseksi siinä määrin kuin olisi tarve. Ja jotta meillä on hyvinvoivaa, osaavaa, jaksavaa henkilöstöä, niin meillä pitää olla myöskin toimiva työterveysjärjestelmä ja toimiva kuntoutusjärjestelmä siinä suhteessa, että meillä on huomattavan paljon tässä maassa töissä myöskin vajaakuntoisia ihmisiä, ja että me varmistettaisiin se, että myöskään heidän ennenaikaiset eläkkeensä ei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

vät realisoituisi siinä mitassa kuin tänä päivänä edelleen tapahtuu. Me tarvitaan muutosta myöskin tähän meidän työelämään.

Ja erityisesti kannan tällä hetkellä huolta meidän sosiaali- ja terveysalan mutta myöskin palo- ja pelastustoimen henkilöstöstä ja heidän jaksamisestaan. Aina ei ole kyse siitä, onko ihmisiä tarpeeksi, vaan on kyse myöskin siitä, onko työtehtävät järjestelty fiksusti, ovatko siellä ihmiset oikeilla paikoilla, johdetaanko asioita järkevästi, ovatko prosessit kunnossa ja tehdäänkö niitä fiksua asioita, mitä pitäisi tehdä, jotta myöskin ne ennalta ehkäisevät toimet menisivät eteenpäin. — Kiitoksia, puhemies. Ei tänä päivänä tämän pidempää saarnaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

16.44 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille hyvästä esittelystä. Kun keskustelemme hoitajamitoituksen toimeenpanon siirtämisestä, keskustelemme samalla todella vakavasta aiheesta, nimittäin vanhustenhoidon nykytilasta ja hoitajien riittävydestä. Toivon, että tässä keskustelussa jätettäisiin syyttävä asenne syrjään, koska hoitajapula on pitkäaikaisen kehityksen tulos ja poliittista vastuuta kantavat osaltaan kaikki eduskuntaryhmät. Olemme yhteisen tärkeän asian äärellä. Haluamme kaikki parasta mahdollista hoivaa sekä arvokasta ja turvallista vanhenemista ikäihmisille — heille, jotka ovat olleet rakentamassa hyvinvointiyhteiskuntaamme. Hoitajapula ja siitä johtuva kriisi vanhustenhoidossa ei ole syntynyt yhtäkkiä, vaan paljon pitemmällä ajanjaksolla. On selvää, ettei pidemmällä ajanjaksolla syntynyttä ongelmaa ratkaista hetkessä, kun tähän tilanteeseenkaan ei ole tultu hetkessä.

Hoitajapula on koskettanut useita tuhansia perheitä, kuten myös minun perhettäni. Yli 90-vuotias appiukkonni joutui kuukauden ajaksi yli 70 kilometrin päähän toiseen kaupunkiin hoitokotiin, koska kotikaupungista ei löytynyt hoitopaikkaa. Hoitopaikkaa ei ollut, koska ei ollut tarpeeksi hoitajia. Yksiköitä on kiinni, ja ne odottavat aikaa, jolloin hoitajia on riittävästi niiden avaamiseen.

Arvoisa puhemies! Vanhustenhoidon vastuuhenkilöiltä on kuulunut jo jonkin aikaa, ettei täyttä hoitajamitoitusta voida saavuttaa tässä tilanteessa, jossa hoitohenkilöstöä ei yksinkertaisesti ole saatavilla riittävästi. Säädimme hoitajamitoituksen 0,7 tehostettuun palveluasumiseen reilu kaksi vuotta sitten laajalla kannatuksella täällä eduskunnassa. Lain säätämistä vauhdittivat räikeät laiminlyönnit, jotka olivat tulleet ilmi vanhustenhoitoyksiköistä eri puolilta Suomea. Liian vähäisellä henkilöstömäärällä oli teetätetty töitä, minkä seurauksena olivat laiminlyödyt vanhukset ja nääntyneet hoitajat, joilta oli riistetty ammatilpeys. Asiantuntijakuulemisissa kyllä tiedostettiin hoitajamitoituksen hankala toteutettavuus juuri sen vuoksi, että hoitajista oli ollut pulaa jo monen vuoden ajan. Arvelimme kuitenkin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että hoitajamitoitus voisi olla vahva väline parantaa hoitoalan vetovoimaisuutta. Mitoitus suojaisi henkilöstöä liikakuormitukselta ja parantaisi hoidon laatua.

Arvoisa puhemies! Meidän kannattaa olla kiinnostuneita siitä, mitä hoitajille kuuluu. Nuoret hoitajat äänestävät nyt jaloillaan. He hakeutuvat pois alalta, jolla heitä on yhä vähemmän ja jolla he kokevat, ettei heitä arvosteta. Terveystenhoitoala ei kaadu yksistään alanvaihtajiin, vaan vuoteen 2030 mennessä puolet tämän hetken sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaisista siirtyy eläkkeelle. Samaan aikaan merkittävä osa muistakin suomalaisista jää pois työelämästä ja siirtyy kuluttamaan terveystalvuita kasvavalla vauhdilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

Joku onkin lohkaissut, että väestöpyramidi kaatuu hoitoalan päälle. Jo nyt puuttuu 8 000 hoitajaa. Vuoteen 2035 mennessä tarvitaan THL:n laskelmien mukaan 200 000 uutta sote-alan osaajaa.

Nyt kun työmarkkinaosapuolet pääsivät ratkaisuun palkoista, on tarmolla paneuduttava muihin hoitoalaa riivaaviin ongelmiin, kuten työoloihin ja rakenteisiin. Eduskunta vastaa parhaansa mukaan hoitajapulaan lisäämällä sote-ammattilaisten koulutuspaikkoja tai helpottamalla vierasperäisten osaajien maahantuloa. Eduskunnassa voidaan myös vaikuttaa lainsäädännöllä hoitajien työympäristöön, työturvallisuuteen ja työterveyshuoltoon. Sote-alaan kuuluu paljon sellaista työtä, jota pystyy tekemään muukin kuin sote-tutkinnon suorittanut henkilö — siksi on väljennettävä tulkintaa siitä, ketkä voivat tehdä avustavia tehtäviä, jotta hoitajat voivat keskittyä koulutustaan vastaavan hoitotyöhön.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys haluaa siirtää hoitajamitoituksen 0,7 täyttä toimeenpanoa ikääntyneiden henkilöiden, tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä noin puolella vuodella eteenpäin. Tässä vaikeassa tilanteessa se on viisasta ja perusteltua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

16.48 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Hallitus on nyt siis jatkamassa 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaikaa, eli siirretään eteenpäin, toisin kuin hallitus tekee ilmastotavoitteista — niitä ei siirretä ikinä eteenpäin. Mutta sitten, kun kysytään potilaista ja hoitajamitoituksesta, niin siihen ei löydy rahaa ja sitä voidaan kyllä siirtää eteenpäin.

Minulle soitti tässä tällä viikolla yksi henkilö pitkäaikaisesta laitoshoidosta. Oli potilaana siellä ja sanoi, että ”kyllä meidän terveydenhoidossa on hyviä työntekijöitä, niin iloisia mutta kiireisiä, hymyillä jaksavat ja tekevät parhaansa, mutta eivät ehdi”. Potilas, joka tarvitsi vähän liikuntaa, että veri kiertäisi ja saisi jonkin näköistä liikuntaa, sanoi, että viisi minuuttia päivässä he ehtivät vähän kävelyttämään. Hän sanoi, että ”saakaa hoitajamitoitus, lisää tarvitaan henkilökuntaa”. Se hoito olisi tarpeellista, ettei siellä vain joudu makamaan ja mene vielä pahempaan kuntoon, kun ei ole hoitajilla aikaa. Mutta hän korosti sitä, että meidän hoitajat todella hyvin tekevät työnsä — ne, mitä ehtivät — ja ovat aina iloisia, ja hän kiitti siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, poissa. Edustaja Eestilä, poissa. Nyt totean, että tämän asian käsittelyyn ministeripuheenvuoro mukaan lukien on vielä aikaa kymmenen minuuttia tässä vaiheessa, niin että jos sen mukaan halutaan käyttää puheenvuoroja, niin se on hyvä. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.50 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Otan heti kopin tuosta edustaja Lehdon äsken käyttämästä puheenvuorosta. Olen samaa mieltä, ja luulen, että koko sali on — myös ne, jotka eivät nyt ole paikalla — että meidän hoitohenkilöstö tekee korkealla etiikalla ja aina niin positiivisessa hengessä työtä kuin suinkin vain on mahdollista, mutta kiire on ja työpaine on kova, ja ei se varmaan hellittämään päin ole, vaikka me lisäämme henkilökuntaakin, koska meillä koko ajan ikäihmisten määrä Suomessa lisääntyy.

Myös sitten tämä esimerkki, jota edustaja Lehto tuossa käytti, tämä liikkuminen: Nyt viittaatan tässä ministerin esittelypuheenvuoroon. Me emme tarvitse ihmisten liikuttamiseen neljän vuoden yliopistollista koulutusta, vaan me voimme nimenomaan tukipalvelua,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

-henkilöstöä palkata, jolloin sitten varsinaiseen hoitotyöhön jää enemmän aikaa niille, joilla on tämä vaadittava pitkä laadullinen koulutus.

Itse tästä asiasta ihan näin paikalta todeten haluan todeta, että keskustelu ikääntyneiden hoivasta ei tietysti saisi olla hirvittävän numeropainotteista, mutta kaikki me ymmärrämme, että kun on koko maan laajuinen haaste ja asia, niin emme me oikein pysty sitä kunnolla käsittelemään, ellemmme käytä tällaisia tiettyjä perusnumeroita tässä. Ja nehan nyt ovat olleet viime aikoina paljon esillä: 0,7, 0,65, 0,6 ja sillä tavalla. Täytyy muistaa, että meillä on vajaat 50 000 henkilöä ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa, jota tässä käytännössä kutsun hoivaksi, ja silloinhan käytännössä se 0,1 tarkoittaa noin 4 500:aa työntekijää. Aivan kuten ministeri esittelypuheenvuorossa totesi, me pystyimme petraamaan viime vuoden marraskuusta tämän vuoden toukokuuhun 1 700 työntekijällä paremmaksi tätä tilannetta, eli kun se vaje tai, sanotaan, puute siitä 0,7:stä oli vielä viime marraskuussa noin 5 100 henkilöä, niin se oli toukokuussa sitten 3 400. Mutta koska 3 400:kin on varsin paljon, silloin oli syytä olla realististi ja porrastaa tätä.

Eli täytyy nyt muistaa, että me menemme koko ajan kuitenkin eteenpäin. Emme me taaksepäin mene. Me olemme nostaneet sieltä 0,5:stä 0,55:een, sitten 0,6:een, sitten 0,65:een, sitten 0,7:ään, eli koko ajan tässä eteenpäin mennään.

Haluaisin tässä vielä todeta sen, että nuo keinot, joita tässä mainittiin — eli hoiva-avustajien käyttäminen, muiden ammattiryhmien ja sitten varsinaisten hoitotyöntekijöiden määrän, koulutuksen lisääminen — ovat tässä tietysti avainasemassa, mutta ehkä kaikkein tärkein on kuitenkin sen työn tekeminen houkuttelevaksi, uudelleen houkuttelevaksi. Tuossa edustaja Juvonen kritisoi näitä ikään kuin taustaperusteluja tälle. Kyllä minä sanoisin, että tämä koronakurimus, [Puhemies koputtaa] jonka läpi meidän palvelujärjestelmä meni, on aika todellinen asia, ja se on vaikuttanut myös tähän kysymykseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.53 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Vanhustenhuollon hoitajamitoitus on osoitus Marinin hallituksen lyhytnäköisistä, joku voisi sanoa, että jopa populistisesta politiikasta. Mitoitus on tärkeä, olemme sitä kannattaneet ja vaatineet, koska ikääntyneet ansaitsevat sekä laadullisesti että määrällisesti korkeatasoisen hoidon — he ovat hyvinvointimme rakentaneet. Hallitus loi kyllä pykälät, mutta sen jälkeen jäi katselemaan sivusta, muuttuvatko säädökset ihmisiksi. Eivät ole muuttuneet. Rahoitus ja muut toimet mitoituksen toteutumiseksi unohtuivat. Nyt ollaan siinä tilanteessa, että hallitus siirtää ongelmaa seuraavalle hallitukselle lykkäämällä mitoitusta kahdeksalla kuukaudella eteenpäin.

Ongelmien siirto on tapahtunut ja tapahtumassa lähes kaikessa muussakin, erityisesti valtavan velkataakan katkaisemisessa. Hallitus ei ole osannut eikä halunnut priorisoida menoja, mistä tämä esitys on malliesimerkki. Tätä voi pitää jonkin verran vastuuttomana politiikkana.

Arvoisa puhemies! Edustaja Mattila mainitsi tuossa läheisensä, jonka hoitopaikka löytyi kaukaa. Itse olen miettinyt sitä tilannetta, ja esimerkiksi meillä Keski-Suomessa saattaa olla se tilanne nyt, kun hyvinvointialueeseen siirrytään, että Pihtiputaalla oleva vanhus, joka ikänsä on siellä asunut, eräänä päivänä tarvitsee hoitopaikan ja se löytyy Joutsasta noin 200 kilometrin päästä, ainoa vapaa paikka, ja hänet siirretään sieltä tutusta ympäristöstä, omaistensa ja läheistensä yhteydestä, täysin vieraaseen ympäristöön. Tämä on aika

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

ikävä kuva siitä, mitä voi tapahtua. Sinänsä pidän kyllä hyvinvointialueuudistusta tärkeänä ja järkevänä, mutta kyllä meidän on erittäin vakavasti seurattava, miten meidän vanhuksia kohdellaan, ja tämä hoitajamitoitus on yksi asia, jolla mitataan sitä valmiutta, joka meillä on huolehtia heistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

16.55 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Olen kyllä aika lailla eri mieltä edellisen puhujan kanssa siitä, että hallitus jotenkin siirtäisi ongelmia tulevaisuuteen tai ei olisi huolehtinut tämän kysymyksen rahoituksesta. Kyllähän tähän rahoitustakin on lisätty, mutta ehkä se suurin ongelma on se, että nämä asiat eivät pelkästään rahalla ratkea. Jos me ajatellaan meidän hoitajapulaa ja henkilöstöpulaa meidän sosiaali- ja terveystaloudissa, niin minusta on harhakuvitelma, jos me jotenkin kuvittelemme, että lainsäädännöllä tai mitoitusta jatkuvasti nostamalla tai rahaa lisäämällä nämä ongelmat ratkeaisivat. Emme me voi ajatella niin, että yhä pienenevistä ikäluokista yhä suurempi osa hakeutuisi tälle alalle. Sen takia meillä pitää olla, kuten täällä muun muassa edustaja Lindén ja moni muukin on puheenvuorossaan peräänkuuluttanut, monenlaisia keinoja, ja yksi on tämä teknologisten ratkaisujen hyväksikäyttäminen. Tulevaisuudessa meidän pitäisi lainsäädännössä pyrkiä paremmin huomioimaan se, että jos näitä otetaan käyttöön ja samalla tuodaan turvallisuutta, niin ne pystyttäisiin huomioimaan jotenkin näissä mitoituksissa niin, että toimijoille syntyisi kannustimia käyttää teknologisia ratkaisuja ja sitä kautta ratkoa tätä henkilöstöpulaa, mikä meillä on ihan väijäämättä, ja se tulee jatkumaan pitkään, vaikka mitä tekisimme.

Haluan kiittää myös edustaja Juvosta. Nostitte minusta tärkeän asian esille, kun tuolta lausunnoista otitte esille sen Oikeusasiamiehen kanslian kannanoton, perusoikeuksien heikentämishuomion. Ajattelisin kuitenkin, kun olen pohtinut tätä asiaa, että kun tässä on kysymys nyt tämän mitoituksen lykkäämisestä, ei sen perumisesta, niin ei tähän liity sentyyppisiä perusoikeusongelmia, että meidän tarvitsisi tätä lähettää perustuslakivaliokuntaan lausunnolle.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa vielä esille sen, että kun tällä alalla — kun puhutaan ikäihmisten hoivasta — on paljon yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita, joita ilman emme tulisi toimeen, niin on tärkeää, että me huomioisimme myös ei pelkästään lainsäädännössä vaan meidän valvonnassa, että kaikki toimijat olisivat samalla viivalla ja että jos ja kun eduskunta on säätänyt lainsäädäntöä, jossa on tiettyjä kriteereitä ja mitoituksia, niin kaikkia toimijoita kohdeltaisiin sen osalta samalla tavalla: julkiset toimijat ja yksityiset toimijat olisivat samalla viivalla, eikä niin, että valvonnassa jotenkin asetettaisiin tiukemmat kriteerit kuin mitä lainsäädäntö asettaa. Jos näin on, ja kun on ilmeisesti jonkun verran ollut, se on aiheuttanut sen, että kyllä ne yksiköt, jotka haluavat, voivat kenties mitoituksen täyttää, mutta henkilöstöä ei sitten riitäkään kaikkiin yksiköihin ja [Puhemies koputtaa] näitten paikkojen määrä pienenee ja ikäihmisten hoiva uhkaa sitten heikentyä niin, että kaikki eivät pääse hoivan piiriin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

16.59 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos vielä puheenvuorosta. Meillähan on lainsäädännössä jo määrätty, että palveluja tulee valvoa ja asiakaspalautetta on kysyttävä niin hoidettavalta kuin hänen läheiseltään kuin myös omaiseltaan. Elikkä vanhuslaissa on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

tämä kirjaus, ja nyt, kun esimerkiksi THL on selvittänyt sitä, millä tavalla palautetta kysytään, niin yksityissektori on noussut positiivisesti esille. He ovat kysyneet henkilöstöltä ja myös omaisilta vanhusten palveluissa asiakaspalautetta, ja pidänkin tärkeänä ja hyvänä sitä, että myös yksityissektori nähdään hyvänä toimijana vanhusten kentällä. Olen itsekin siellä pitkään työskennellyt.

Arvoisa puhemies! Täällä monessa lausunnossa kiinnitetään huomiota todellakin veto-voiman lisäämiseen, henkilöstörakenteen monipuolistamiseen, teknologiaan toki — eli tarvitaan myös muita toimia, jotta me saadaan henkilöitä sinne vanhustenhoitoon. Tämä 0,7 ei nyt toteudu, ja välillä tekee mieli kysyä, oliko tarkoituskaan. Ettekö ymmärtäneet silloin, kun lainsäädäntöä olitte tekemässä, että 0,7 on aika epärealistinen ja että siihen kyllä tarvitaan paljon rahoitusta? [Toimi Kankaanniemi: Niin, Lohi!]

Nyt pitää vielä muistaa se, että henkilöstömitoitushan tarkoittaa vain yhtä vuorokautta. Se ei ole työvuorokohtainen, eli esimerkiksi yövuorossa voi olla edelleen, että siellä on yksi hoitaja töissä tai kaksi hoitajaa, ja sitten on mietittävä, riittääkö se. Olen itse tehnyt melkein sen 14 vuotta yötyötä ja valvonut yksin siellä omassa yksikössäni — toki saanut mahdollisesti sitten tarvittaessa apua muualta. Mutta tiedän, että se mitoitus ei ole välttämättä siellä henkilökohtaisessa työvuorossa, ja siinä mielessä on erittäin tärkeää, että asiaa seurataan.

Olen sitä mieltä, että on hyvä, että hoiva-avustajat tulevat kentälle. Tämä liikunnan ja kuntoutuksen merkitys on äärettömän tärkeä asia. Olen tutustunut paljon kirjallisuuteen ja tutkimustietoon, ja sieltä on löytynyt muun muassa sellainen asia, että ihmiset pelkäävät ikääntymisessä eniten liikuntakyvyn menettämistä. Se on ihan mielettömän iso asia, ja meidän pitäisi se huomioida joka asiassa, että me kannustetaan ihmisiä liikkumaan ja että myös sinne vanhusten palveluihin saadaan henkilöitä, jotka auttavat kuntoutumisessa ja sen aktiivisen otteen ylläpidossa, niin että toimintakyky säilyy. Näillä sanoilla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kiuru, 2 minuuttia, olkaa hyvä.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin nopeasti kommentoin joitakin esitettyjä puheenvuoroja.

Aloitan kansanedustaja Kyllösen puheenvuorosta, joka liittyi henkilöstöön. Erittäin hyvää ja oikeaa puhetta siitä, että tällä lakisääteisellä henkilöstömitoituksella on nimenomaan tarkoitus parantaa työoloja. Valvira totesi vanhuspalvelukriisissä, että meillä on kaksi asiaa korjattavana: tarvitaan lisää hoitajia ja se, että hoitajat keskittyvät jatkossa hoiva- ja hoitotyöhön, eivät siivoamiseen, pyykkäämiseen ja ruoan laittamiseen. Ja kun tätä kautta tähän sitten lopulta tämä hallitus puuttui, me ollaan luomassa nyt aivan erilaiset työolot työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen kannalta, ja nämä tulevat olemaan meidän veto- ja pitovoimatekijöitämme.

Myöskin on otettava huomioon, että tämä työ on erittäin kuormittavaa. Ja on muistettava myös, että eettinen kuormitus vanhustenhuollossa on yksi vakavimpia haasteita, mitä meillä siellä tällä hetkellä on. Siksi on tärkeätä, että työelämän kehittämisen näkökulmasta ryhdytään toimeen.

No, sitten on tämä työnjako, mistä puhuivat sekä Lindén että Lohi. Olen samaa mieltä siitä, että me ei pelkällä koulutusmäärällä tätä pystytä hoitamaan. Meillä ei ole Suomessa niin paljon ikäluokkia, ei sosiaali- ja terveydenhuollossa ylipäätyäkään. Meidän on pakko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2022 vp

miettiä, millä tavalla työnjakoa kehitetään. Täällä on tuotu hoiva-avustajat rinnalle käyttämään asukkaita vessassa, kävelemässä, erityyppisissä toiminnoissa auttamaan, syömisessä ja niin edespäin. Tässä on kysymys siitä, miten työtä organisoidaan työpaikoilla, miten työnjakoa kehitetään, ja täällä se on onnistunut. Myös teknologia on yksi tärkeä ratkaisu, ja siinä on pakko ensi hallituskaudella saada liikettä aikaan.

Lisäksi on sanottava, kun edustaja Lehto puhui siitä — hän ei nyt enää salissa olekaan, mutta hän puhui siitä — että meillä on viisi minuuttia aikaa hoitaa näitä vanhuksia per päivä, että se ei kyllä pidä paikkaansa. THL on selvittänyt sitä, kuinka monta minuuttia asiakastyötä käytettiin vuonna 21 syksyllä, ja se oli [Puhemies koputtaa] 90 minuuttia. Mutta sekin on vähän, koska tuolloin mitoitus oli käytännössä 0,5, parhaimmillaan 0,6. Parempaan on pystyttävä, kun ajatellaan meidän ikäihmisiä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.